De vallei op het landgoed. FOTO'S LOUËL DE JONG EN RBT HEUVELRUG & VALLEI

Landgoed De Paltz: bij de vliegbasis het bos in

Op landgoed De Paltz in Utrecht, pas sinds 2014 open voor publiek, zijn zowel statige lanen als wilde natuur te vinden. Met als kloppend hart: een villa vol kunst. En wie weet loop je Herman van Veen tegen het lijf.

tekst ***Louël de Jong***

V1

1 HET LANDGOED
Ooit een groepje hoeven

Lopend op de lange oprijlaan van landgoed De Paltz zie je het met gemak voor je: hier moeten ooit koetsen hebben gereden en weerklonken paardenhoeven op de waaiervormige klinkerbestrating. Aan weerszijden staan hoge beuken, drie rijen dik. Het is één van de twee hoofdingangen van het landgoed op de Utrechtse Heuvelrug.
De Paltz heeft met z'n lanen en loofgangen enerzijds iets deftigs, anderzijds is er ook ongerepte natuur en ruik je soms zelfs nog het boerenland. Dat brengt je terug naar de Middeleeuwen, toen buurtschap Hees (nu De Paltz) slechts een groepje hoeven met akkers en een herberg was. Nederig gelegen aan een zandweg, maar een populaire overnachtingsplaats voor reizigers op weg van Utrecht naar Amersfoort. Het gehucht kreeg een andere naam toen Duitse dagloners uit Rheinland Pfalz hier eind achttiende eeuw kwamen werken, na hun desertatie uit het leger van Frederik de Grote. Jonkheer Ram kocht de grond in 1867 voor ruim achtduizend gulden en maakte er dit landgoed van.

DE ROUTES

De Paltz ligt centraal op de Utrechtse Heuvelrug. Dagelijks open voor publiek van 8-18 uur. **Er is een gemarkeerde wandelroute van 3,4 km**. Start: bij kleine parkeerplaats aan de rechterzijde, vlak voor de ingang van de grotere parkeerplaats van het Nationaal Militair Museum. **Parkeren kan het beste bij deze laatste**, waar veel meer ruimte is (Verlengde Paltzerweg 1, Soest).

Routes combineren? Loop het terrein op van het museum waar **korte wandelroutes** staan aangegeven op Park Vliegbasis Soesterberg. Ook vanaf hier is De Paltz bereikbaar. **Utrechtslandschap.nl.**

2 HERMAN VAN VEEN ARTS CENTER
Kunst tussen de bomen

"De Paltz is een stille oase, enigszins onontdekt nog; een landgoed dat duidelijk met de menselijke hand is aangelegd, maar waar ook nog meer verwilderde natuur te vinden is", zegt Joris Hellevoort, boswachter van het Utrechts Landschap. Cultuur, dat wat de mens schept, heeft hier niet alleen betrekking op het landschap. In de villa is sinds 2015 het Herman van Veen Arts Center gevestigd: een plek voor muziek, poëzie en beeldende kunst – binnen en buiten. Met een smaakvol café. In de gemoderniseerde kapschuur worden kleinschalige voorstellingen gegeven, vaak door leerlingen van theateropleidingen en conservatoria. Het idee hierachter: jonge mensen een podium bieden. Om een breed publiek in aanraking te laten komen met cultuur, wordt er geen entree gerekend, maar alleen €2,50 reserveringskosten. Herman van Veen: "Voor mij is De Paltz een plek voor verhalen, muziek en kunst tussen de bomen, waar oude vossen en jonge honden samenkomen – sorry voor het rijm. Ik ben er vaak, ik heb geluk."

3 DE VALLEI
Glooiend en on-Nederlands

Het mooiste gedeelte van het landgoed is de oude zandafgraving, die grenst aan het voormalige militaire vliegveld Soesterberg. "In deze vallei zijn mooie hoogteverschillen, dat vinden wij Nederlanders altijd leuk. Het geeft een buitenlandsfeer", zegt Hellevoort. En dat klopt. Het zandpad slingert door een glooiend landschap, met grote open stukken en daarachter smalle dennenbomen. Ook graast hier regelmatig een kudde schapen.
De Utrechtse Heuvelrug is gevormd in de voorlaatste ijstijd, door duwend landijs vanuit Scandinavië. Het hoogste punt op De Paltz (32 meter boven NAP), ligt hier bij de vallei. Dankzij de ijstijd lag er veel 'scherpzand', tegenwoordig ook wel metselzand genoemd, dat goed bruikbaar was in de bouw – vandaar de afgravingen.
Wie goed kijkt ziet bijzondere planten, zoals purperkleurige rode dophei. Zeldzaam in Nederland, hier eigenlijk alleen te vinden in het Wadden- en Maasgebied, maar ook hier dus. Een mogelijke verklaring is dat deze Atlantische soort ooit op de vliegbasis terechtkwam door vliegverkeer tussen Engeland en Nederland, en vanaf daar op De Paltz.

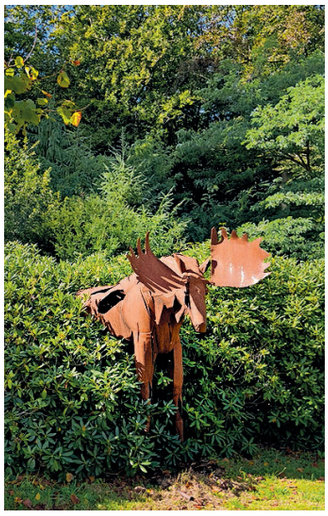

4 GROENE CORRIDOR
Ruim baan voor flora en fauna

Op het terrein van circa 80 hectare staat een rijk assortiment monumentale bomen, er groeien rododendrons en hei, er leven reeën, vossen en dassen. In 2007 werd het landgoed aangekocht door de Provincie Utrecht als belangrijke groene schakel. Door de ligging aan één van de twee ecologische corridors, in het hart van de Heuvelrug, is dit een waardevol gebied. Via de corridors kunnen planten en dieren zich verspreiden van het Gooimeer tot aan de Grebbeberg. Onder andere door een aantal ecoducten, waarvan er één niet zomaar Op Hees heet, maar vernoemd is naar het voormalige gehucht Hees, wat nu De Paltz is. Hellevoort: "Alleen wachten we nog op een ecoduct over de provinciale weg die ten oosten van het landgoed ligt. Daar vinden veel dieren nu de dood, als ze vanaf de voormalige vliegbasis en De Paltz naar de andere kant van de weg proberen te komen. Het is hoognodig dat het beloofde ecoduct er komt!"

De oude schuur is nu een modern podium voor jonge artiesten

VILLA VOL KUNST

Het Herman van Veen Arts Center is open ma t/m zon van 10 tot 17 uur: **hermanvanveen-artscenter.com**

5 VLIEGBASIS SOESTERBERG
Pal naast De Paltz

Honderd jaar lang was vliegbasis Soesterberg de start- en landingsbaan voor vliegtuigen en gierende straaljagers, nu is het een schatkamer voor natuurliefhebbers. Kan het contrast groter? Het asfalt is deels blijven liggen, hier en daar wordt het ingenomen door het groen, het gebied eromheen bestaat uit schraal grasland en is rijk aan bloemen, kruiden en insecten. In de tijd dat het vliegveld operationeel was, werd bewust niet aan bemesting gedaan. Zo was het grasland onaantrekkelijk voor meeuwen, duiven en kieviten die een gevaar vormden voor de straaljagers. "Het was al een parel toen we dit gebied kregen. Daarbij was het altijd afgesloten gebied voor mensen, wat ook goed is voor de natuur. Ecologisch gezien hoort het bij de top", aldus Hellevoort. Struiken langs de oude startbaan zitten vol rozenbottels, er is zicht op zweefvliegtuigen van de Amsterdamse zweefvliegclub, naast het indrukwekkende Nationaal Militair Museum staan nostalgische oorlogsvliegtuigen geparkeerd, verderop is bos en heide. Combineer dit zeker met de wandeling op De Paltz, dat ernaast ligt.

V1